

СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

За визначенням міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors), внутрішній аудит - це діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності підприємства. Внутрішній аудит допомагає компанії у досягненні поставлених цілей шляхом використання систематизованого і послідовного підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління.

Дане визначення охоплює основні характеристики внутрішнього аудиту.

1. Незалежність і об'єктивність. На цих двох фундаментальних якостях ґрунтується професія внутрішнього аудитора. Незалежність розуміють як організаційну незалежність, яка визначається в значній мірі рівнем підпорядкованості служби внутрішнього аудиту в компанії. Об'єктивність - індивідуальна якість внутрішнього аудитора, що полягає в тому, наскільки аудитор неупереджений у своїх оцінках і висновках.

2. Удосконалення діяльності підприємства - це мета внутрішнього аудиту. Головне в діяльності внутрішнього аудиту - не виявити порушення і помилки для наступних оргвисновків і покарання винних, а оцінити ризики, слабкі сторони в роботі підприємства і дати рекомендації, спрямовані на зниження рівня ризику і підвищення ефективності систем і процесів.

3. Надання гарантій і консультацій замовникам внутрішнього аудиту. Надання гарантій передбачає здійснення незалежної оцінки та висловлення думки про достовірність інформації та ефективність систем і процесів. Основна відмінність консультиування від надання гарантій полягає в тому, що в першому випадку характер, обсяг роботи і форму звітності визначає клієнт, а в другому - сам аудитор за погодженням із замовником. При цьому сфера надання гарантій і консультацій за останні роки істотно розширилася і включає управління ризиками, внутрішній контроль і корпоративне управління.

Професія внутрішнього аудитора вимагає наявності різнобічних

знань, навичок і здібностей. Внутрішній аудитор повинен розбиратися в питаннях внутрішнього контролю, управління ризиками, шахрайства, володіти навичками і якостями хорошого менеджера, знати специфіку окремих бізнес-процесів, а це передбачає відповідний рівень матеріальної винагороди, адекватний його ролі в компанії.

Рішення про доцільність запровадження внутрішнього аудиту приймають власники і вище керівництво компанії, виходячи з поділу функцій володіння і управління бізнесом, розміру і структурної розгалуженості компанії, рівня ризиків, властивих діяльності компанії.

В першу чергу необхідність внутрішнього аудиту для компанії повинна диктуватися економічною доцільністю. Для невеликих компаній функція внутрішнього аудиту, ймовірно, не обов'язкова. Однак зі зростанням розмірів компанії та ускладненням процесів управління власники вже не в змозі контролювати ситуацію і виникає необхідність у запровадженні служби внутрішнього аудиту.

Якщо в компанії функції володіння та управління розділені (власники займаються питаннями стратегії і напрямками розвитку компанії, не вникаючи в деталі ведення справ, а для управління компанією наймають кваліфікованих менеджерів), то актуальним для власників стає питання контролю за станом справ в компанії і за діяльністю менеджменту. У цьому випадку внутрішній аудит є невід'ємним компонентом системи корпоративного управління як один з найбільш дієвих інструментів контролю з боку власників за діяльністю найманого керівництва компанії.

Внутрішній аудит необхідний не тільки власникам, але й менеджерам компанії, які не завжди здатні об'єктивно оцінити ситуацію. Навіть якщо менеджер вважає, що ефективно контролює всі процеси, у нього, як правило, немає часу і специфічних навичок для збору і структурування відповідної інформації. Внутрішній аудит в силу своєї специфіки володіє інформацією з усіх аспектів діяльності компанії та інструментарієм для узагальнення і аналізу даних. Тому тісна взаємодія менеджерів із службою внутрішнього аудиту підвищує ефективність прийняття рішень.

Функція внутрішнього аудиту особливо важлива, коли підприємство має географічно відокремлені структурні підрозділи, керівництво яких приймає самостійні рішення. Керівництву головної компанії необхідна достовірна інформація про їх діяльність для контролю та оцінки рішень, які приймаються керівниками структурних підрозділів.

В організаційно-правовому контексті внутрішній аудит є ексклюзивним для кожного підприємства і повинен враховувати специфіку його діяльності. В економічній літературі виділяють три форми його організації: створення власної служби внутрішнього аудиту, аутсорсинг і ко-сорсинг.

Створення власної служби внутрішнього аудиту передбачає, що співробітники компанії добре знають її внутрішню структуру і галузеві особливості бізнесу. При виконанні аудиторських завдань штатними співробітниками одержані навички і досвід залишаються всередині компанії. Крім того, керівництво компанії може використовувати внутрішній аудит як «майданчик» для професійного зростання та кар'єрного розвитку майбутніх управлінських кадрів.

При організації служби внутрішнього аудиту перш за все необхідно визначити її підпорядкованість. Найкращим варіантом вважається функціональне підпорядкування керівника служби внутрішнього аудиту безпосередньо раді директорів або вищій посадовій особі компанії (президенту, генеральному директору), оскільки таке підпорядкування забезпечує високий рівень незалежності внутрішніх аудиторів від виконавчого керівництва.

Структура і чисельність служби внутрішнього аудиту у кожному конкретному випадку визначаються індивідуально з врахуванням цілей і завдань, які ставить перед внутрішнім аудитом керівництво компанії, зрілості контрольного середовища в компанії, географічної розгалуженості компанії.

Аутсорсинг передбачає передачу повністю або частково функцій внутрішнього аудиту спеціалізованій компанії або зовнішньому консультанту.

Суть ко-сорсингу полягає в тому, що в компанії створюється служба внутрішнього аудиту, але в деяких випадках залучаються експерти спеціалізованої компанії або зовнішні консультанти.

Сьогодні відбувається трансформація внутрішнього аудиту в інструмент оцінки ризиків, спостерігається зміщення акцентів від оцінки окремих операцій до оцінки ризиків діяльності компанії в цілому. У сучасному динамічному середовищі компанії стикаються з ризиками падіння попиту, втрати ліквідності, зриву поставок, труднощами з кредитуванням, ризиками різного роду зловживань, в тому числі розкрадань і фальсифікації звітності. Потрібно зазначити, що ризики перебувають в зоні відповідальності менеджменту, а внутрішній аудит оцінює, наскільки ефективні дії менеджменту з

контролю за ризиками.

Останнім часом у зону уваги внутрішнього аудиту потрапляють й ризики інформаційної безпеки. Оцінку таких ризиків повинен здійснювати внутрішній аудитор IT/IS. У більшості випадків це перш за все фахівці в IT/IS, які стали внутрішніми аудиторами, оскільки внутрішньому аудитору набагато складніше стати хорошим фахівцем IT/IS.

Необхідно зазначити, що рішення про запровадження в компанії внутрішнього аудиту не повинно визначатися наявністю у неї зовнішнього аудиту, тому що внутрішній та зовнішній аудит виконують різні функції.

По-перше, зовнішній аудит традиційно займається підтвердженням достовірності фінансової звітності підприємства та фокусує увагу на операціях і подіях, що можуть суттєво впливати на цю характеристику. Завданням внутрішнього аудиту, насамперед, є оцінка систем контролю й управління ризиками. Він зосереджується на операціях і подіях, які перешкоджають ефективному досягненню цілей підприємства.

По-друге, зовнішній аудит не оцінює економічну обґрунтованість управлінських рішень і ефективність діяльності окремих підрозділів підприємства, що є одним з основних завдань внутрішнього аудиту.

По-третє, зовнішній аудит виконує завдання для потенційних інвесторів, кредиторів та інших зовнішніх користувачів, а внутрішній аудит виконує завдання в інтересах власників і менеджерів підприємства.

Разом з тим, обмін інформацією між зовнішніми і внутрішніми аудиторами вкрай важливий з точки зору інтересів власників компанії. Це допомагає більш ефективно виявляти зони ризику в діяльності підприємства, а також скоротити витрати на зовнішній аудит. Але потрібно зазначити, що ефективний внутрішній аудит може знизити витрати підприємства на зовнішній аудит, але не в змозі зовсім його замінити. Не рекомендується використовувати зовнішнього аудитора як внутрішнього, оскільки одночасне виконання таких послуг може призвести до конфлікту інтересів зовнішнього та внутрішнього аудиту [1, С. 35 - 37].

Отже, наявність у компанії внутрішнього аудиту підвищує довіру і впевненість інвесторів та інших зацікавлених осіб у раціональному використанні ресурсів, збереженні активів, оптимізації ризиків діяльності та прозорості компанії.

Література:

1. Голяш І. Внутрішній аудит у системі антикризового управління підприємством // Соціально-економічний розвиток країни: зарубіжний та вітчизняний досвід: міжн. наук.- практ. конф. – 2015. – С. 107-109
2. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т.Каменська // Вісник податкової служби України. – 2014. - № 28. - С. 35 - 37
3. Панасюк В., Саченко С., Черешнюк О. Особливості внутрішнього аудиту реалізації послуг готельного господарства // Мукачівський державний університет, електронний збірник «Економіка та суспільство». – 2017. – Випуск №10. – С. 803-810
4. Панкратова Л.А. Внутренний аудит в современной системе управления организацией [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://gaap.ru/articles/Vnutrenniy-audit-v-sovremennoi-sisteme-upravleniya/>
5. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу : моногр.; за ред. д. е. н., професора В. А. Дерія. – Тернопіль : Крок, 2016. – 362 с.
6. Саченко С.І. Внутрішньогосподарський контроль у системі управління виробничими витратами // Науковий журнал ТДЕУ: Випуск 12/ матеріали Міжнародної науково – практичної Конференції(15-16 грудня 2005 р.). – С. 270-272
7. Семанюк В.З. Внутрішній аудит як основа економічної безпеки / В. З. Семанюк // Тези доповідей наукової конференції професорсько-викладацького складу «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах проведення системних реформ», 11 квітня 2012 р. – Тернопіль, С. 53-57
8. Adamyk O. Audit of Accounting Staff in Computer-Based Environment // Economic and social development of Ukraine in XXI century: national vision and globalization challenges: Collection of scientific articles/ – Draft2Digital Publishing House, 2017. – 185 p. ISBN 978-0-692-87589-6. – P. 152-153.